

The Gleaner

Vol 2 (1964)

Λανθάνουσα «Γεωγραφία» των αρχών του ΙΗ' αι.

Αθ. Κομίνης

doi: [10.12681/er.9639](https://doi.org/10.12681/er.9639)

Copyright © 2016, Αθ. Κομίνης

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

Κομίνης Α. (2016). Λανθάνουσα «Γεωγραφία» των αρχών του ΙΗ' αι. *The Gleaner*, 2, 135–137.
<https://doi.org/10.12681/er.9639>

ΛΑΝΘΑΝΟΥΣΑ «ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ,, ΤΩΝ ΑΡΧΩΝ ΤΟΥ ΙΗ' αϊ.

Εἰς τὴν Γεννάδειον Βιβλιοθήκην ἀπόκειται χειρόγραφον τοῦ ΙΗ' αἰῶνος¹ τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν ἐν σελ. 1 ἐνδειξιν περιέχει «*Τῆς πάλαι καὶ τῆς νῦν οἰκουμένης περιήγησιν*».

Τοῦτο ἠγόρασεν ὁ Ι. Γεννάδιος ἐν Λονδίῳ ἕκ τινος παλαιοπωλείου, τὸ ὁποῖον εἰς ἔντυπον τιμοκατάλογον παρεῖχε τὴν ἐξῆς σύντομον περιγραφὴν: *Dionysii Orbis Descriptio, beautifully written in greek, latin and french, with notes, sm., 4to, vellum 9/-saec. XVII.*

Συμφώνως λοιπὸν πρὸς τὴν ἀγγελίαν αὐτὴν ὁ Γεννάδιος εἰς τὸν δακτυλογραφημένον Κατάλογον τῶν κωδίκων τῆς Βιβλιοθήκης του χαρακτηρίζει τὸ ἐν λόγῳ χειρόγραφον ὡς:

«*ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ τῆς πάλαι καὶ τῆς νῦν Οἰκουμένης περιήγησιν*».

Πράγματι τὸ χειρόγραφον περιέχει μακροσκελὲς ποίημα ἐκ 1362 δακτυλικῶν ἐξαμέτρων² ἀρχόμενον ὡς ἡ *Οἰκουμένης Περιήγησις* τοῦ Διονυσίου: *Ἀρχόμενος γαῖάν τε καὶ εὐρῆα πόnton αἰεῖδειν...*

Ἐκ προχείρου ἀναγνώσεως τοῦ ποιήματος διεπίστωσα ὅτι ἐπρόκειτο περὶ συνθέσεως πολὺ μεταγενεστέρας καὶ εἰδικώτερον τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΗ' αἰ. Τὸ πρᾶγμα ἀξίζει νὰ μελετηθῇ καλύτερον. Ὁ διασκευαστὴς τῆς Διονυσίου Περιηγήσεως ἦτο ἄγνωστος μεταξὺ τῶν περιηγητῶν τῆς ἐποχῆς. Ἡ ἐξήγησις εἶναι ἀπλή: ὁ ἄνθρωπος δὲν ὑπῆρξεν ὁ ἴδιος περιηγητὴς οὔτε ἐξέδωκε τὰς ἐντυπώσεις του, ὡς ἔπραττον οἱ γνωστοὶ σύγχρονοὶ του περιηγηταί. Γεωγράφος ὁ ἴδιος, ἠθέλησεν ἀπλῶς νὰ ἐνημερώσῃ τὴν Περιήγησιν τοῦ Διονυσίου, ἡ ὁποία, ὡς ἦτο φυσικόν, πολὺ ἀπείχεν ἀπὸ τοῦ νὰ δίδῃ εἰκόνα τῆς Οἰκουμένης τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΗ' αἰ.

Σημειωτέον ὅτι τὴν τακτικὴν αὐτὴν τοῦ νὰ ἐνημερώσῃ ἐκάστοτε καὶ νὰ ἐκσυγχρονίσῃ τὴν *Οἰκουμένης Περιήγησιν* τοῦ Διονυσίου ἠκολούθησαν καὶ ἄλλοι πρὸ τοῦ ἡμετέρου διασκευαστοῦ καὶ μάλιστα ἀπὸ τῶν Ρωμαϊκῶν ἤδη χρόνων.³ Τὸ αὐτὸ λοιπὸν ἠθέλησε νὰ πράξῃ καὶ ὁ

1. Ὑπ' ἀριθ. 37. Περιγραφή τοῦ χειρογράφου τούτου εὐρίσκειται εἰς τὸν ἐτοιμαζόμενον Κατάλογον τῶν χειρογράφων τῆς Γενναδείου Βιβλιοθήκης ὑπὸ Β. Παναγιωτοπούλου καὶ Ἀ. Κομίνη.

2. Ἡ *Οἰκουμένης Περιήγησις* τοῦ

Διονυσίου ἀποτελεῖται ἐκ 1187 δακτυλικῶν ἐξαμέτρων στίχων. Πρβλ. ἔκδοσιν ὑπὸ C. Muller, *Geographi Graeci minores*, vol. II Parisiis 1882.

3. Πρβλ. C. Muller, ἔ.ἀ., σ. XXXI.

Ed. Wells (1667-1727, αυτός είναι ο περιού ο λόγος διασκευαστής) διασκευάζων και εκδίδων τὸ 1704 εἰς α' καὶ τὸ 1709 εἰς β' ἔκδοσιν τὴν ἀρχαίον ἔνδυμα περιβεβλημένην «περιήγησιν» του.

Ὁ τίτλος τῶν ἐκδόσεων αὐτῶν ἔχει ὡς ἑξῆς: *Τῆς πάλαι καὶ τῆς νῦν Οἰκουμένης περιήγησις sive Dionysii Geographia emendata et locupletata, additione scil. Geographiae hodiernae graeco carmine pariter donatae, cum 16 tabulis geographicis ab Ed. Wells., Oxonii 1704 (β' ἔκδ. 1709).*

Ἐπειδὴ ὁμοῦς ἡ νεωτέρα αὕτη «Γεωγραφία» ἐκρύπτετο ὑπὸ τίτλον ὀπωσδήποτε ἀπατηλόν, δὲν ἐγένετο ἀντικείμενον μελέτης ὑπὸ τῶν ἐνδιαφερομένων διὰ τὰ πράγματα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης· τὸναντίον συνηριθμήθη καὶ συγκαταλέγεται ἔκτοτε μετὰ τῶν ἐκδόσεων Διονυσίου τοῦ περιηγητοῦ.

Σκοπὸς τοῦ παρόντος σημειώματος εἶναι νὰ ἐπιστήσῃ ἀκριβῶς τὴν προσοχὴν ὧσων ἀσχολοῦνται μὲ τοὺς περιηγητὰς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ μὲ γεωγραφικὰ καὶ τοπωνυμικὰ ζητήματα.

Παραθέτομεν κατωτέρω τοὺς τίτλους τῶν κεφαλαίων, εἰς τὰ ὁποῖα εἶναι διηρημένη ἡ νέα αὕτη «περιήγησις», ἡ ὁποῖα, σημειωτέον, συνοδεύεται ἀπὸ ἕμμετρον λατινικὴν μετάφρασιν, σχόλια εἰς λατινικὴν καὶ γαλλικὴν μετάφρασιν εἰς πεζὸν ἑλλείπουσαν ἐκ τῶν ἐντύπων ἐκδόσεων.

Σελ.	1	Κεφ.	α'	Περὶ γενικοτάτων ὅλης τῆς γῆς μερῶν . . .	στιχ.	1- 27
>	5	>	β'	Περὶ γενικοτάτων ὅλης τῆς θαλάσσης μερῶν . . .	>	28- 51
>	7	>	γ'	Περὶ μεγίστων ὅλης τῆς θαλάσσης κόλπων . . .	>	52- 79
>	11	>	δ'	Περὶ μεσογαίης θαλάσσης καταγραφὴ . . .	>	80-166
>	23	>	ε'	Περὶ τῶν τῆς Εὐρώπης ὄρων ἢ τεματίων . . .	>	167-185
>	25	>	ζ'	Περὶ νοτίων Εὐρώπης χωρῶν καὶ ταπρῶτα περὶ τῆς νῦν Ἰσπανίας καὶ Ποριουγαλλίας, ἀμφοτέρης ἐν Ἰβηρίᾳ ἢ παλαιῇ Ἰσπανίᾳ κειμένης	>	186-206
>	27	>	ζ'	Περὶ τῆς πάλαι καὶ τῆς νῦν Ἰταλίας . . .	>	207-249
>	33	>	η'	Περὶ τῆς παλαιῆς Ἑλλάδος ἐν τῇ νῦν Τυρκίδι Εὐρωπείᾳ κειμένης . . .	>	250-301
>	41	>	θ'	Περὶ τῆς παλαιῆς Ἰλλυρίδος καὶ Μοισίας καὶ Θράκης ἐν τῇ νῦν Τυρκίδι Εὐρωπείᾳ κειμένης	>	302-323
>	43	>	ι'	Περὶ τῶν μεσογαίων Εὐρώπης χωρῶν ταπρῶτα περὶ κειμένης ἐν παλαιῇ Δακίᾳ τῆς νῦν Οὐαλαφίας (Οὐαλαχίας ἔκδ.), Μολδαυίας, καὶ Μεθυλανίας καὶ κειμένης ἐν παλαιῇ Σκυθίᾳ ἢ Σαρματίᾳ Πολωνίας καὶ Μοσχίας καὶ Ταρταρίας	>	324-346

1. Αἱ ἐντυποὶ ἐκδόσεις, ὡς φαίνεται ἀπὸ 16 γεωγραφικοῦς χάρτας. καὶ ἐκ τοῦ τίτλου τῶν, συνοδεύον-

Σελ.	47	Κεφ. ια'	Περὶ τῆς Γερμανίας παλαιῆς τε καὶ σημερινῆς στίχ.	347-366
>	49	ιβ'	Περὶ κειμένης ἐν παλαιῇ Κελτίδι ἢ Κελτογαλα- τία τῆς νῦν Φραγκίας καὶ Βελγίδος καὶ Σνί- τζίδος αἴης >	367-391
>	53	ιγ'	Περὶ τῶν Βορείων Εὐρώπης χωρῶν . . . >	392-417
>	57	ιδ'	Περὶ τῶν τῆς Λιβύης ὄρων ἢ τερμάτων . . >	418-428
>	59	ιε'	Περὶ τῆς νῦν Βαρβαρίας καὶ κειμένων ἐν αὐτῇ χωρῶν παλαιῶν >	429-460
>	65	ις'	Περὶ τῆς Νιγηρίας καὶ Αἰθιοπίας καὶ ἄλλων ἐν τῇ δυτικῇ καὶ νοτίῃ Λιβύῃ χωρῶν . . . >	461-490
>	69	ιζ'	Περὶ τῆς Αἰγύπτου παλαιῆς καὶ σημερινῆς . . >	491-536
>	75	ιη'	Περὶ τῶν τῆς Ἀσίας ὄρων ἢ τερμάτων . . . >	537-544
>	77	ιθ'	Περὶ τῆς Σκυθίας καὶ ἄλλων χωρῶν παλαιῶν ἐν τῇ νῦν Ταρταρία τῇ μεγάλῃ κειμένων . . >	545-602
>	85	κ'	Περὶ Κολχίδος, Ἀλβανίας καὶ Ἰβηρίας ἐκά- στης ἐν τῇ νῦν Γεωργία κειμένης >	603-615
>	87	κα'	Περὶ τῆς πάλαι μικροτέρας Ἀσίας (ἢ νῦν λέ- γεται Ἀνατολία ἢ Νατολία, χώρα οὕσα τῆς Ἀσιατικῆς Τυρκίδος) καὶ ταπρῶτα περὶ τῶν χωρῶν παρ' Εὐξείνιον κειμένων >	616-652
>	93	κβ'	Περὶ λοιπῆς τῆς μικροτέρας Ἀσίας >	653-726
>	99	κγ'	Περὶ τῆς παλαιῆς Συρίας ἐν τῇ νῦν Τυρκίδι Ἀσιατικῇ κειμένης >	727-752
>	101	κδ'	Περὶ τῆς Ἀραβίας παλαιῆς τε καὶ σημερινῆς >	753-795
>	105	κε'	Περὶ τῆς παλαιῆς Μεσοποταμίας, Ἀσσυρίας, Βα- βυλωνίας ἢ Χαλδαίας καὶ Ἀρμενίας, αἱ πᾶσαι ἐν τῇ νῦν Τυρκίδι Ἀσιατικῇ ταπλεῖστα ἔκειντο >	796-838
>	109	κς'	Περὶ τῆς νῦν Τυρκίδος Ἀσιατικῆς >	839-855
>	111	κζ'	Περὶ Ὑρκανίων, Κασπίων, Μήδων, Περσῶν παλαιῶν καὶ ἄλλων λαῶν ἐν τῇ νῦν Περσίδι πάλαι κειμένων >	856-928
>	117	κη'	Περὶ τῆς εἰς Ἀνατολὴν Ἰνδικῆς γῆς, παλαιῆς καὶ σημερινῆς >	929-988
>	123	κθ'	Περὶ τῶν Σινῶν καὶ Σήρων ἐν τῇ νῦν Χίγη πάλαι κειμένων >	989-1004
>	125	λ'	Περὶ τῆς Ἀμερικῆς γῆς ἢ τῆς ἐπὶ δύοσιν Ἰνδι- κῆς γῆς >	1005-1064
>	129	λα'	Περὶ τῶν νήσων καὶ ταπρῶτα τῶν Εὐρωπείων >	1065-1138
>	137	λβ'	Περὶ νήσων Εὐρωπείων ἐν μεσογαίῃ θαλάσ- σῃ κειμένων >	1139-1218
>	147	λγ'	Περὶ τῶν Ἀσιατικῶν νήσων >	1219-1287
>	153	λδ'	Περὶ τῶν Λιβυκῶν νήσων >	1288-1305
>	155	λε'	Περὶ τῶν Ἀμερικανίδων νήσων >	1306-1342
>	159		Ἐπίλογος >	1343-1362